

Nr 147

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.; given Stockholms slott den 5 april 1963.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Herman Kling

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att regeringsrätten skall befrias från handläggningen av mål om uppskov med verkställighet av frihetsstraff och att klagan över länsstyrelses beslut i sådan fråga i stället skall föras hos fängvårdsstyrelsen som sista instans. Vidare föreslås, att styresman för fängvårdsanstalt skall få befogenhet att omhändertaga alkoholhaltiga drycker och andra berusningsmedel, som påträffas hos eller ankommer till den som är intagen i anstalten eller medföres av den som skall intagas eller som påträffas inom anstalten utan att känd ägare finnes.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.

Härigenom förordnas, dels att 83 och 84 §§ lagen den 21 december 1945 om verkställighet av frihetsstraff m. m.¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives; dels ock att i sagda lag skall införas en ny paragraf, betecknad 85 a §, av nedan angiven lydelse.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

83 §.

Styresman vid — — — — — 26 § tredje stycket.

Beslut av — — — — — stycket sägs.

Över fångvårdsstyrelsens beslut enligt denna lag, så ock över länsstyrelses beslut i fråga om uppskov med verkställighet må klagan hos Konungen föras genom besvär, som skola ingivas till justitiedepartementet.

I länsstyrelsens beslut i fråga om uppskov med verkställighet må ändring sökas genom besvär hos fångvårdsstyrelsen. Besvären skola ingivas till länsstyrelsen, som har att med eget yttrande skyndsamt insända handlingarna i ärendet till fångvårdsstyrelsen. Mot fångvårdsstyrelsens beslut må klagan ej föras.

Över annat fångvårdsstyrelsens beslut enligt denna lag än som i tredje stycket sägs må klagan hos Konungen föras genom besvär, som skola ingivas till justitiedepartementet.

84 §.

Vid handläggning av ärende som avses i 28 § fjärde stycket, 36 § andra stycket, 38 § andra stycket eller 76 § skall fångvårdsstyrelsen bestå av överdirektören eller ställföreträdare för honom och tjänsteman i styrelsen som Konungen bestämmer jämte två av Konungen utsedda sakkunniga, av vilka den ene skall vara eller hava varit innehavare av domarämbete. Såsom styrelsens beslut skall, vid lika röstetal för olika meningar, gälla den mening som är lindrigast för den intagne.

Vid handläggning av ärende som avses i 28 § fjärde stycket, 36 § andra stycket, 38 § andra stycket, 76 § eller 83 § tredje stycket skall fångvårdsstyrelsen bestå av *chefen för styrelsen* eller ställföreträdare för honom och tjänsteman i styrelsen som Konungen bestämmer jämte två av Konungen utsedda sakkunniga, av vilka den ene skall vara eller hava varit innehavare av domarämbete. Såsom styrelsens beslut skall, vid lika röstetal för olika meningar, gälla den mening som är lindrigast.

¹ Senaste lydelse av 83 §, se SFS 1956: 323.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

85 a §.

Alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, som påträffas hos eller ankomma till intagen eller medföras av den som skall intagas i fångvårdsanstalt, må omhändertagas av styresmannen. Med omhändertagen egendom skall förfaras på sätt föreskrives i 3 § lagen den 9 maj 1958 om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.

Vad nu sagts skall i tillämpliga delar gälla jämväl alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, som utan att känd ägare därtill finnes påträffas inom fångvårdsanstalt.

Belopp, som erhållits vid försäljning av omhändertagen egendom, tillfaller kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1963.

Beträffande klagan över länsstyrelses beslut, som meddelats före ikraftträdandet, skola äldre bestämmelser gälla; dock skola besvär över beslut som nu sagts efter den 30 juni 1963 prövas av fångvårdsstyrelsen.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29 mars 1963.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler t. f. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Hermansson, fråga om *ändring i lagen om verkställighet av frihetsstraff m. m.* samt anför därvid följande.

Fångvårdsstyrelsen har i skrivelse den 23 januari 1962 hemställt om lagstiftningsåtgärd i syfte att reglera befogenheten för styresman vid fångvårdsanstalt att omhändertaga alkoholhaltiga drycker och andra berusningsmedel, som medföres till anstalten eller eljest påträffas där. Bestämmelser härom föreslås skola intagas i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.

I skrivelse den 31 januari 1963 har förvaltningsdomstolskommittén, som har till uppgift att utreda frågan om den administrativa rättskipningens omfattning och organisation, hemställt om sådan ändring i nyssnämnda lag, att klagan över länsstyrelsens beslut i fråga om uppskov med verkställighet framdeles skall föras hos fångvårdsstyrelsen som sista instans i stället för, såsom för närvarande gäller, hos regeringsrätten.

Över fångvårdsstyrelsens framställning har efter remiss yttranden avgivits av justitiekanslersämbetet, riksåklagarämbetet, Göta hovrätt, överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län och Sveriges advokatsamfund. Riksåklagarämbetet har överlämnat yttranden av statsåklagaren i Stockholm, Föreningen Sveriges landsfogdar, Föreningen Sveriges stadsfiskaler och Föreningen Sveriges landsfiskaler, överståthållarämbetet yttrande av polismästaren i Stockholm samt länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län yttrande av Göteborgs stads nykterhetsnämnd.

Över framställningen av förvaltningsdomstolskommittén har efter remiss yttranden avgivits av justitiekanslersämbetet, riksåklagarämbetet, Göta hovrätt, fångvårdsstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län och Sveriges advokatsamfund. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har överlämnat yttrande av poliskammaren i Göteborg.

Jag anhåller att nu få upptaga dessa frågor till behandling.

Fångvårdsstyrelsens framställning och yttrandena däröver

Fångvårdsstyrelsen. Såsom bakgrund till sin hemställan om reglering i lag av den befogenhet styresman vid fångvårdsanstalt skall äga med avseende å alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, som påträffas hos intagen person, anför fångvårdsstyrelsen följande.

Enligt vad fångvårdsstyrelsen erfarit är det ganska vanligt att personer som skall intagas i fångvårdsanstalt medför spritdrycker vid ankomsten till anstalten. I somliga fall har den nykomne inte klart för sig att spritförtäring inte kan få förekomma på anstalten. Någon enstaka gång, det kan t. ex. gälla en utlännning som under tillfälligt uppehåll här i riket blivit dömd till frihetsstraff för trafikbrott, förhåller det sig så att den nykomne inte haft möjlighet att ordna med annan förvaring av dryckerna under sin anstaltsvistelse. I allmänhet torde emellertid syftet vara att spritdryckerna skall användas för att fira den kommande frigivningen. Det förekommer också att spritdrycker påträffas hos en intagen under anstaltsvistelsen. Dryckerna kan t. ex. vara undanstuckna i den intagnes bostadsrum eller omhändertagas vid visitation i samband med att han återvänder från permission eller annan vistelse utanför anstalten. I dessa fall föreligger ett klart brott mot de ordningsregler som gäller för anstalterna. Slutligen anträffas tid efter annan spritdrycker i en anstalt eller inom dess område under sådana omständigheter att det uppenbarligen rör sig om smuggling, ehuru det inte kan klarläggas vem gärningsmannen är eller vem som är att anse som ägare till dryckerna. Vad nu sagts om spritdrycker gäller i viss mån även i fråga om andra berusningsmedel. I synnerhet har under senare år hos de intagna kunnat iakttagas ett tilltagande missbruk av sådana läkemedel som innehåller narkotiska ämnen.

I gällande lagstiftning saknas bestämmelser om hur det skall förfaras med spritdrycker och andra berusningsmedel, som på ovan angivet sätt ankommer till fångvårdsanstalterna. Detta måste enligt fångvårdsstyrelsens mening betecknas som en brist. De regler som införts genom 1958 års lagstiftning om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m. tar sikte på andra situationer och kan endast undantagsvis utnyttjas i de fall som här avses.

Enligt ett av fångvårdsstyrelsen den 8 juni 1962 utfärdat cirkulär får alkoholhaltiga drycker icke mottagas till förvaring i fångvårdsanstalt. Cirkuläret innehåller vidare föreskrift att av intagen medförda läkemedel eller andra medicinska preparat skall överlämnas till anstaltsläkaren. Fångvårdsstyrelsen uttalar i sin framställning, att problemet med avseende å spritdrycker, som medföres av nykomlingar eller som eljest ankommer till anstalterna, inte är löst på ett tillfredsställande sätt. Det har nämligen visat sig, att förbudet att mottaga spritdrycker i praktiken inte kan strikt upprätthållas. Fångvårdsstyrelsen fortsätter:

När någon vid ankomsten till en fångvårdsanstalt medför spritdrycker, kan han stundom förmås att översända dryckerna till en anhörig eller annan person. I andra fall lyckas man utverka hans tillstånd att förstöra dryckerna eller att, om de är i försäljningsbart skick, hembjuda dem till systembolag, varvid inflytande likvid insättes på hans konto vid anstalten. På motsvarande sätt brukar man förfara, när spritdrycker påträffas hos en intagen under anstaltsvistelsen. Går det inte att klarlägga vem som är

ägare till sådana spritdrycker, som omhändertagits inom en anstalts område, avyttras dryckerna till systembolag, om så kan ske, och förstöres i andra fall. Inköpes dryckerna, tillfaller köpeskillingen kronan (inkomsttitteln Inkomster till fångvården delposten Övriga uppbördsmedel). Av det nu anförda framgår, att det i vissa fall kan bli nödvändigt att på fångvårdsanstalterna förvara spritdrycker för de intagnas räkning. Vill en intagen inte gå med på att man förfar med hans spritdrycker på något av de sätt som nyss angivits, synes det nämligen inte finnas någon möjlighet för anstalten att göra sig av med spriten, bortsett från de få fall där denna kan översändas till hans hem. Ätminstone vid de större fångvårdsanstalterna finns därför ständigt ett lager av spritdrycker, som förvaras åt de intagna. Man kan då också bli ställd inför den situationen att man måste utlämna sådana drycker till en intagen i samband med dennes frigivning eller utskrivning från anstalten. Med tanke på att det nästan alltid här rör sig om personer, som har visat sig ha stora alkoholproblem och vilkas brottslighet kan antagas äga samband med denna svaghet hos dem, är det naturligtvis högst otillfredsställande att man kan nödgas förse dem med spritdrycker vid den kritiska tidpunkt, då de skall återgå till livet utanför anstalten. Detsamma gäller i stort sett om sådana läkemedel av narkotikatyp, som under den intagnes anstaltsvistelse omhänderhafts av läkaren. Även dessa kan det nämligen i vissa fall bli ofrånkomligt att utlämna till den intagne, när han lämnar anstalten, trots vetskap om att de sannolikt kommer att missbrukas av honom. Särskilt olämplig ter sig den nuvarande ordningen, då det är fråga om spritdrycker eller andra berusningsmedel, som en intagen har smugglat eller försökt smuggla in i anstalten i direkt strid mot gällande ordningsregler.

Det sagda anser fångvårdsstyrelsen innefatta tillräckliga skäl för att en lagreglering, avseende såväl alkoholhaltiga drycker som andra berusningsmedel, bör komma till stånd på det ifrågakvarande området. Beträffande lagstiftningens utformning anför styrelsen följande.

Vad angår berusningsmedel, som någon medför när han ankommer till en fångvårdsanstalt för att intagas där, bör styresmannen vid anstalten erhålla befogenhet att förstöra varan eller, om den är i försäljningsbart skick, avyttra den för den nykomnes räkning, under förutsättning att denne inte på anmaning uppger vart varan kan försändas på hans bekostnad. I fråga om berusningsmedel, som påträffas hos en intagen under anstaltsvistelsen, bör styresmannen berättigas att förfara som om de vore förverkade. De bör alltså antingen förstöras eller, om så kan ske, försäljas, varvid likviden skall tillfalla kronan. Lagligt stöd bör även ges åt det tillvägagångssätt som redan tillämpas beträffande berusningsmedel som omhändertages inom en anstalts område och till vilka någon känd ägare inte finns.

Vid utformningen av de antydda lagbestämmelserna kan stadgandet i 63 § lagen om nykterhetsvård i viss utsträckning tjäna som förebild. Bestämmelserna skulle dock i olika avseenden komma att gå längre än vad som är fallet med nämnda stadgande. Detta behöver enligt fångvårdsstyrelsens uppfattning inte väcka några betänkligheter, eftersom förslaget knappast kan anses innebära att man åsidosätter berättigade anspråk från de enskildas sida. Bestämmelserna i ämnet synes lämpligen kunna intagas i straffverkställighetslagstiftningen.

Yttrandena. Samtliga remissorgan tillstyrker, att en lagstiftning på det ifrågakvarande området kommer till stånd.

Beträffande omfattningen av de befogenheter att omhändertaga alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel som föreslås skola tillkomma styresman vid fångvårdsanstalt framkommer meningsskiljaktigheter i remissyttrandena. Den av fångvårdsstyrelsen föreslagna bestämmelsen, att berusningsmedel som anträffas hos någon i samband med hans intagande i anstalt må — under förutsättning att den nykomne inte lämnar anvisning rörande egendomens bortsändande — omhändertagas för att förstöras eller, om egendomens skick så medger, avyttras, finner *riksåklagarämbetet* i vissa fall kunna medföra mindre tillfredsställande resultat. Situationer kan förekomma, där det — utifrån de synpunkter som den föreslagna lagstiftningen främst avser att tillgodose — inte framstår såsom i någon mån stötande eller betänkligt, att spritdrycker som påträffas hos någon i samband med hans intagande i fångvårdsanstalt och därvid tas i förvar återställes till honom när han frigges. Ämbetet fortsätter:

Såsom exempel å sådana fall kan tjäna den situation, som berör en utländsk medborgare, som intages för avtjänande av straff för brott vid vars förövande alkoholmissbruk icke i något hänseende inverkat och som har för avsikt att efter frigivningen lämna riket. Lagstiftningen synes därför böra ges en sådan utformning, att bestämmelserna lämna möjlighet till undantag för fall, där något nykterhetsvårdande syfte icke direkt läderas.

Här anförda synpunkter synas böra anläggas även beträffande omhändertagande av narkotika.

Även *statsåklagaren i Stockholm* anser, att den ifrågavarande regeln om omhändertagande av spritdrycker m. m. i vissa fall kan komma att verka obillig och förordar, att undantag skall kunna ske när synnerliga skäl föreligger härför.

En motsatt hållning intar *Göta hovrätt*, som ställer sig kritisk mot den föreslagna rätten för den som vid intagandet i anstalt medför spritdrycker eller andra berusningsmedel att anvisa plats, dit varan på hans bekostnad kan försändas. Det framhålles, att en sådan rätt inte har någon motsvarighet i 63 § lagen om nykterhetsvård och att den skulle vara mycket olämplig i fråga om fångvårdsanstalterna. Hovrätten anser det nödvändigt, att lagstiftningen konstrueras så, att styresmannen får en prövningsrätt, som åtminstone utesluter att den intagne förses med sprit i samband med utskrivningen eller att omhändertagna spritdrycker genom anstaltens försorg sändes till någon som enligt 18 § rusdrycksförsäljningsförordningen må förvägras utminuterung.

Av samma mening i principfrågan är *överståthållarämbetet*, som anser sig böra ifrågasätta, huruvida det behöver föreligga några allvarligare betänkligheter mot att likställa förfaringssättet beträffande alkoholhaltiga drycker, som påträffas inom fångvårdsanstalter och inom vårdanstalter för alkoholmissbrukare. Ämbetet utgår därvid från en sådan tolkning av 63 § lagen om nykterhetsvård, att alkoholhaltiga drycker som någon medför vid intagning i vårdanstalt för alkoholmissbrukare får omhändertagas.

Polismästaren i Stockholm uttalar viss tvekan, huruvida inte det före-

slagna omhändertagandet av egendom från den som skall intas i fångvårdsanstalt utgör en form av konfiskation som innebär avkall på grundläggande rättsliga principer.

Den föreslagna regeln, att alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel som påträffas hos intagen under anstaltsvistelsen får omhändertagas av anstaltens styresman — varvid den intagne inte tillerkänns någon rätt att få egendomen försänd till anvisad plats — har ej väckt någon gensaga i remissyttrandena. Även bestämmelsen angående omhändertagande av spritdrycker m. m., som påträffas inom en fångvårdsanstalt och till vilka någon känd ägare inte finns, tillstyrks av remissorganen.

Frågan om förfarandet med sådana omhändertagna spritdrycker och andra berusningsmedel, som inte bortsändes från fångvårdsanstalten, berörs av *justitiekanslersämbetet*. Ämbetet anför:

Fångvårdsstyrelsen har avsett att då försäljning sker av spritdrycker likviden skall tillfalla den intagne om omhändertagandet skett vid ankomsten till anstalten, och kronan om omhändertagandet avser spritdrycker som påträffats å anstalten hos intagen. Det kan enligt ämbetets mening ifrågasättas om icke även i sist åsyftade fall försäljningslikviden bör tillfalla den intagne. I den mån intagen brutit mot gällande ordningsregler genom att inneha spritdrycker bör naturligen vanliga disciplinära åtgärder komma i fråga.

Vad angår narkotika uttalar *överståthållarämbetet*, att enligt dess mening skäl talar för att i förevarande fall likställa sådana medel med alkoholhaltiga drycker. Ämbetet framhåller dock, att vid tillämpningen bör undantagas narkotiska medel, som från medicinsk synpunkt är erforderliga för vården av intagen person.

Förvaltningsdomstolskommitténs framställning och yttrandena däröver

Förvaltningsdomstolskommittén. I sin framställning om överflyttande av mål om uppskov med verkställande av straff från regeringsrätten till fångvårdsstyrelsen som sista instans lämnar förvaltningsdomstolskommittén följande redogörelse för g ä l l a n d e b e s t ä m m e l s e r.

I lagen den 21 dec. 1945 om verkställighet av frihetsstraff m. m. har öppnats möjlighet till uppskov med avtjänande av straff. Sålunda stadgas i 15 § andra stycket, att den som icke är häktad må på ansökan erhålla uppskov med verkställigheten av straffarbete eller fängelse under viss tid, högst sex månader från den dag då domen får verkställas mot honom, om med hänsyn till den dömdes hälsotillstånd eller yrkesutövning eller övriga förhållanden synnerliga skäl för uppskov prövas föreligga. För kvinna som är havande eller ammar barn gäller, att uppskov må beviljas under tid som prövas skälig.

Enligt det nämnda lagrummet ingives ansökan till polismyndigheten i den ort där den dömda vistas. Polismyndigheten har att med eget yttrande skyndsamt översända ansökningen till länsstyrelsen, som meddelar beslut i ärendet. Med stöd av 83 § straffverkställighetslagen förde klagan över läns-

styrelsens beslut med anledning av sökt straffuppskov tillhör jämlikt 2 § 17:o) lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt denna domstols upptagande och avgörande.

Kommittén redogör för tidigare förslag om avskiljande av bl. a. målen om straffuppskov från regeringsrätten i syfte att avlasta domstolens arbetsbörda. Sålunda återges ett uttalande av *regeringsrättens flesta ledamöter* i samband med yttrande den 7 maj 1957 över det av utredningen om fullföljdsrätt i skattemål avgivna förslaget om fullföljdsbegränsning i sådana mål (SOU 1957: 3). Ifrågavarande ledamöter, som fann anledning bringa i erinran att en önskvärd avlastning av regeringsrättens arbetsbörda kunde böra eftersträvas även genom åtgärder beträffande andra målgrupper än taxeringsmålen, anförde om straffuppskovsmålen följande.

Överklaganden med stöd av 83 § lagen om verkställighet av frihetsstraff m. m. av länsstyrelses beslut rörande straffuppskov utgöra den största delen av de från justitiedepartementets område härrörande målen. Ifrågavarande mål äro i allmänhet av ytterst enkel beskaffenhet och i ett betydande antal fall framstår överklagandet som helt utsiktslöst. Under 1956 åtgingo för målen i fråga 4—5 hela föredragningsdagar. Det synes knappast möta betänklighet att befria regeringsrätten från behandlingen av desamma. Därest det överhuvud anses erforderligt att vidmakthålla möjligheten till klagan över länsstyrelses beslut i dessa fall, synes en utväg vara att låta klagan föras till fängvårdsstyrelsen i den särskilda sammansättning, som angives i 84 § verkställighetslagen (sakkunnig med domareerfarenhet deltagare i beslutet). Styrelsen borde självfallet bliva sista instans i dylika mål.

Under hänvisning till det anförda få regeringsrättens ledamöter hemställa om skyndsamt utredning i syfte att ifrågavarande mål ej längre skola kunna fullföljas till regeringsrätten.

I kommitténs framställning hänvisas vidare till det av en särskilt tillkallad sakkunnig avgivna betänkandet angående kompetensfördelningen av administrativa besvärsmål mellan Kungl. Maj:t i statsrådet och regeringsrätten (SOU 1959: 4), vari framhålles att några betänkligheter från rätts-säkerhetssynpunkt inte möter mot att regeringsrätten befrias från behandlingen av straffuppskovsmål. Vid avgivandet av yttrande den 20 oktober 1959 över detta betänkande fann *regeringsrättens flesta ledamöter* mot bakgrunden av regeringsrättens dåvarande arbetsläge skäl att förnya den år 1957 gjorda framställningen om bortflyttning av bl. a. straffuppskovsmålen från domstolen.

Rörande regeringsrättens arbetsläge och den utveckling som härutinnan ägt rum under de senast förflutna tio åren lämnar kommittén följande uppgifter.

År	Inkomna mål	Behandlade mål	Balans den 31/12
1950.....	3 221	2 668	4 589
1951.....	3 022	2 708	4 905
1952.....	3 380	2 643	5 646
1953.....	3 912	3 466	6 092
1954.....	3 658	3 744	6 005
1955.....	3 865	3 768	6 102
1956.....	4 382	3 862	6 622
1957.....	4 622	4 754	6 490
1958.....	4 909	5 000	6 400
1959.....	4 731	4 613	6 518
1960.....	4 890	5 104	6 304
1961.....	4 583	4 315	6 571
1962.....	4 615	4 350	6 836

Den markanta stegringen av regeringsrättens målavverkning från år 1952 till år 1953 och från år 1956 till år 1957 beror enligt kommittén på ökning av regeringsrådets antal. Sålunda ökades domstolens numerär den 1 oktober 1952 från tio till tretton ledamöter och den 1 oktober 1956 från tretton till sexton ledamöter. Efter den sistnämnda utökningen arbetar regeringsrätten på tre avdelningar.

Kommittén uttalar, att regeringsrättens arbetssituation ter sig oroväckande, i synnerhet mot bakgrunden av den starka tendens till ökning av antalet balanserade oavgjorda mål som kan utläsas av siffrorna för de tre senaste åren.

Beträffande målen om straffuppskov konstaterar kommittén, att de i allmänhet är av mycket enkel beskaffenhet och att ändringsfrekvensen i regeringsrätten är låg. Härefter fortsätter kommittén:

Emellertid är antalet anförda besvär tämligen högt, och målen upptaga på grund härav en icke helt oväsentlig del av regeringsrättens sammanträdes-tid. Under åren 1960 och 1961 avgjordes i regeringsrätten 196 respektive 194 mål om straffuppskov. Då för föredragning torde åtgå i genomsnitt 12 minuter per mål, medhinnas ungefär 20 mål per sammanträdesdag om fyra timmar. Cirka 9—10 sammanträdesdagar kunna följaktligen beräknas ha tagits i anspråk för behandling av straffuppskovsmål under ett vart av åren 1960 och 1961. Enär regeringsrättens tre avdelningar sammanträda ungefär 380 dagar om året, disponeras tydligen så mycket som i runt tal två och en halv procent av sammanträdestiden för behandling av de individuellt sett enkla straffuppskovsmålen.

Kommittén, som enligt sina direktiv skall söka åvägabringa en sådan förändring av regeringsrättens ställning att prejudikatbildning blir domstolens huvudsakliga uppgift, framhåller att det av naturliga skäl måste dröja, innan kommittén kan framlägga mera generella förslag rörande de problemkomplex, vilkas utredning anförtrots densamma. I betraktande av regeringsrättens ogynnsamma arbetsläge har kommittén funnit sig böra undersöka, om man inte kunde genomföra någon partiell reform, ägnad att om ej i väsentlig mån nedbringa regeringsrättens arbetsbalans så dock om möjligt hindra en ytterligare ökning därav. Uppmärksamheten har riktats mot den

grupp av mål som rör uppskov med verkställighet av straff, i vilka mål talan mot länsstyrelses beslut för närvarande fullföljs till regeringsrätten. Det synes knappast möta betänkligheter att befria regeringsrätten från behandlingen av dessa mål. Kommittén uttalar, att en bortflyttning av straffupp-skovsmålen från regeringsrätten till fängvårdsstyrelsen näppeligen på ett ogynnsamt sätt föregriper kommitténs kommande arbetsresultat och därför synes utan tidsutdräkt böra genomföras. Det förutsättes, att fängvårdsstyrelsen vid handläggningen av nu ifrågavarande ärenden skall ha den kvalificerade sammansättning, varom förmåles i 84 § straffverkställighetslagen.

Yttrandena. Flertalet remissorgan tillstyrker att instansordningen i mål om straffupp-skov ändras i enlighet med kommitténs förslag. Inte i något yttrande framkommer betänkligheter från rättssäkerhetssynpunkt mot att bortflytta dessa mål från regeringsrätten.

Några remissorgan avstyrker den föreslagna ordningen under motivering, att fängvårdsstyrelsen inte bör ha ställning som besvärsmyndighet i förhållande till länsstyrelserna. Sålunda anför *överståthållarämbetet* följande.

Prövningen i första instans av ifrågavarande ärenden sker i länsstyrelserna. Enär länsstyrelserna lyda direkt under Eders Kungl. Maj:t, finner överståthållarämbetet det föga förenligt med länsstyrelsernas ställning att göra fängvårdsstyrelsen till besvärsmyndighet i förhållande till länsstyrelserna. Därtill kommer, att fängvårdsstyrelsen ej torde äga större förutsättningar än länsstyrelserna att handlägga ärendena i fråga. Länsstyrelserna besitta nämligen genom sin mångsidiga verksamhet god kännedom om de faktorer av social och liknande natur, som framför allt äro av betydelse vid avgörandet av dessa ärenden. Överståthållarämbetet avstyrker alltså att besvärsp-rövningen överflyttas från regeringsrätten till fängvårdsstyrelsen.

Liknande synpunkter kommer till synes i yttrandet av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*.

Även *justitiekanslersämbetet* och *fängvårdsstyrelsen* framhåller i sina yttranden, att en ordning, varigenom beslut av länsstyrelse kan prövas av ett centralt ämbetsverk, är mindre vanlig, men finner detta förhållande inte böra hindra ett genomförande av kommitténs förslag.

Överståthållarämbetet och *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anvisar en annan lösning i syfte att befria regeringsrätten från behandlingen av straffupp-skovsmålen, nämligen att vägra fullföljd mot länsstyrelses beslut. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län understryker, att målen om straffupp-skov är av enkel beskaffenhet, och anför vidare.

Länsstyrelsens beslut i straffupp-skovsärenden överklagas visserligen i ett icke ringa antal fall — med all sannolikhet ofta i syftet att vinna den tidsfrist som prövningen av besvären ger — men besvären föranleda i allmänhet icke till någon ändring i länsstyrelsens beslut. Med hänsyn till vad ovan anförts och då vidkommande dessa ärenden länsstyrelsen — med sin vid handläggningen av andra sociala ärenden vunna erfarenhet — synes väl så skickad som Kungl. fängvårdsstyrelsen att bedöma frågan om uppskov, vill länsstyrelsen ifrågasätta, om icke den åsyftade minskningen av regeringsrättens arbetsbelastning bör kunna åvägbringas på det sättet, att fullföljd mot länsstyrelsens beslut i straffupp-skovsärenden icke tillåtes.

Överståthållarämbetet anser, att besvärsrätten i straffuppskovsmål inte fyller någon mera väsentlig funktion, då besvärshäufigkelsen är låg och även antalet ändringar är lågt i förhållande till antalet besvär.

Sveriges advokatsamfund ifrågasätter, om inte den lämpligaste ordningen vore att låta fångvårdsstyrelsen som enda instans pröva ansökningar om uppskov med verkställighet av straff. Advokatsamfundet yttrar att det från rättssäkerhetssynpunkt inte finns något att invända mot en sådan reform. För en ändring av denna innebörd talar den omständigheten, att fångvårdsstyrelsen har fortlöpande kännedom om beläggningen på anstalterna, och det förhållandet, att ärendenas hänskjutande till en enda myndighet måste vara ägnat att främja enhetlighet i bedömningen.

Utän att taga ställning till spörsmålet, om klagorätten i mål om straffuppskov bör bibehållas eller ej, anser justitiekanslersämbetet det närmast komma i fråga att låta målen stanna hos länsstyrelsen, om man väljer att lämna det slutliga avgörandet i en myndighets hand. Ämbetet finner det emellertid också tänkbart att lägga avgörandet hos fångvårdsstyrelsen som första och sista instans.

Fångvårdsstyrelsen tar i sitt yttrande upp frågan om ordningen för anförande av besvär och anför därvid följande.

Besvär över länsstyrelsens beslut i fråga om uppskov med verkställighet skall enligt gällande bestämmelser inges till justitiedepartementet. Huruvida kommittén avsett att sådana besvär i fortsättningen skall inges till fångvårdsstyrelsen eller till länsstyrelsen, framgår inte av de remitterade handlingarna. Som huvudregel för det administrativa besväröförandet torde numera, efter förebild från rättegångsbalken, få anses gälla att fullföljdsinläga skall inges till den instans som meddelat det överklagade beslutet. Tillräckliga skäl att frångå denna princip torde inte finnas i förevarande fall. Om besväröinlägan inges till länsstyrelsen och denna med eget yttrande vidarebefordrar inlägan till fångvårdsstyrelsen, bör särskild remiss till länsstyrelsen som regel kunna undvikas. Härigenom kan visst arbete inbesparas. Någon gång kan måhända den här förordade ordningen medföra onödig tidsutdräkt men i flertalet fall torde man i stället göra en viss tidsvinst.

Departementschefen

I gällande lagstiftning saknas bestämmelser om hur man på fångvårdsanstalterna skall förfara med berusningsmedel av olika slag, som medföres till eller påträffas i anstalterna. Avsaknaden av sådana bestämmelser medför i vissa situationer påtaglig olägenhet, såsom när omhändertagna spritdrycker måste återlämnas till en frigiven, vars brottslighet kan antagas äga samband med alkoholproblem. Mot bakgrunden av det rådande läget har fångvårdsstyrelsen hemställt om lagstiftning i syfte att reglera fångvårdsmyndigheternas befogenhet att omhänderta spritdrycker och andra berusningsmedel.

Jag delar uppfattningen, att bestämmelser i ämnet är påkallade, och vill förorda, att frågan regleras i lagen om verkställighet av frihetsstraff m. m.

Starka praktiska skäl talar för en sådan utformning av lagstiftningen, att man inte i något fall skall vara skyldig att på fångvårdsanstalterna hålla berusningsmedel i förvar för de intagnas räkning. Vad i ärendet förekommit synes mig inte ge anledning att stadga något undantag från denna princip.

Regleringen torde såsom fångvårdsstyrelsen föreslagit böra avse berusningsmedel, som någon medför när han inställer sig för att intagas i fångvårdsanstalt, och berusningsmedel, som påträffas hos intagen. Sådana berusningsmedel bör styresmannen för anstalten äga rätt att omhändertaga. I överensstämmelse med vad som stadgas i 63 § lagen om nykterhetsvård torde även berusningsmedel, som ankommer till en i anstalt intagen person, böra få omhändertas.

Fångvårdsstyrelsen har tänkt sig, att den som medför spritdrycker eller andra berusningsmedel, när han anländer till fångvårdsanstalt för att intagas där, skulle tillerkännas rätt att på egen bekostnad få sådana tillhörigheter försända till någon plats, som han anvisar. En sådan rätt har inte någon motsvarighet i 63 § lagen om nykterhetsvård, och någon bestämmelse därom torde inte heller böra meddelas i förevarande sammanhang. Hinder bör dock inte föreligga för fångvårdsmyndigheten att, om särskilda omständigheter ger anledning därtill och det kan ske utan olägenhet, bereda den nykomne möjlighet att få egendomen försänd från anstalten.

Reglerna om förfarandet med omhändertagna berusningsmedel torde böra överensstämma med motsvarande regler i lagen om nykterhetsvård. I proposition nr 82 till årets riksdag föreslås sådan ändring av 63 § nämnda lag att beträffande förfarandet med omhändertagna berusningsmedel hänvisas till lagen den 9 maj 1958 om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m. Denna senare lag föreslås i samma proposition i vissa avseenden ändrad och kompletterad i fråga om förfarandet med beslagtagna och förverkad egendom, bl. a. rusdrycker och öl. Bestämmelserna om förfarandet innebär, att den omhändertagna egendomen skall förstöras, om dess värde är ringa eller dess förstörande eljest måste anses försvarligt. I annat fall skall egendomen försäljas.

I straffverkställighetslagen torde böra uttryckligen angivas, att bestämmelserna angående omhändertagande av berusningsmedel från intagen person och vidare förfarande med egendomen även gäller sådana inom fångvårdsanstalt påträffade berusningsmedel, till vilka någon känd ägare inte finns. Självfallet bör befogenheten avse inte endast berusningsmedel, som påträffas i själva anstaltslokalerna, utan också egendom av ifrågavarande slag, som anträffas på anstaltens område.

Fångvårdsstyrelsen har föreslagit, att likvid vid försäljning av omhändertagna berusningsmedel skall tillfalla den intagne, om omhändertagandet skett vid ankomsten till anstalten, och eljest kronan. Enligt min mening saknas anledning att i förevarande fall tillämpa annan ordning än som gäller enligt nykterhetsvårdslagen. Det belopp som inflyter vid försäljning torde därför alltid böra tillfalla kronan. I det alldeles övervägande antalet fall lär det bli fråga om förstöring av egendomen, och i de fall, där för-

säljning sker, torde försäljningen endast kunna inbringa obetydliga belopp.

I anslutning till ett påpekande av en remissmyndighet vill jag i fråga om läkemedel av narkotikatyp framhålla, att de föreslagna bestämmelserna icke avser medel som från medicinsk synpunkt bedöms erforderliga för en intagen persons vård. Detta torde även utan uttrycklig föreskrift komma att iakttagas vid tillämpningen.

De av mig förordade bestämmelserna bör träda i kraft den 1 juli 1963. Visserligen föreslås de i den tidigare berörda propositionen 1963: 82 förordade ändringarna i lagen den 9 maj 1958 om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m. skola träda i kraft först den 1 oktober 1963. Den omständigheten att man beträffande förfarandet med omhändertagna rusdrycker — till följd av hänvisning i 3 § nyssnämnda lag i dess fram till den 1 oktober 1963 gällande lydelse — under ett kvartal får tillämpa 90 § 2 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen saknar emellertid praktisk betydelse.

Under de två sistförflutna åren har regeringsrättens målbalans ökat oroväckande. Antalet inkomna mål, som inte behandlats, uppgick den 31 december 1962 till ej mindre än 6 836. Med hänsyn till utvecklingen av regeringsrättens arbetsläge har förvaltningsdomstolskommittén såsom en partiell reform i syfte att begränsa regeringsrättens arbetsbörda föreslagit, att målen om uppskov med straffverkställighet, vilka enligt gällande ordning i sista instans prövas av regeringsrätten, överflyttas till fångvårdsstyrelsen. Vid prövning av straffuppskovsmål förutsättes fångvårdsstyrelsen ha sådan kvalificerad sammansättning, som anges i 84 § straffverkställighetslagen. Styrelsen skall sålunda bestå av generaldirektören eller dennes ställföreträdare, en tjänsteman i styrelsen som Kungl. Maj:t bestämmer samt två av Kungl. Maj:t utsedda sakkunniga, av vilka den ene skall vara eller ha varit innehavare av domarämbete.

Den nuvarande arbetsanhopningen inom regeringsrätten är från skilda synpunkter mycket besvärande. Dels uppkommer betydande försening med vissa måls avgörande och dels minskas domstolens möjligheter att genom prejudikatbildning vägleda rättstillämpningen och sörja för enhetlighet och fasthet i lagtolkningen. I avvaktan på att en mera genomgripande förändring av regeringsrättens ställning kan äga rum bör man enligt min mening eftersträva arbetslättnad för domstolen genom att från dess prövning undantaga mindre betydelsefulla mål. På denna princip bygger den vid 1958 års riksdag genomförda fullföljdsbegränsningen i taxeringsmål och den vid 1960 års riksdag beslutade överflyttningen av nöjesskattemål från regeringsrätten till kammarrätten. Mot att avskilja målen om uppskov med verkställighet av straff från regeringsrätten har inte något av de hörda remissorganen uttalat betänkligheter, och även jag vill förorda, att regeringsrätten befrias från handläggningen av dessa mål.

I några remissyttranden ifrågasättes, om klagorätten i straffuppskovsmål bör bibehållas. Målen skulle antingen kunna stanna hos länsstyrelserna eller upptagas och avgöras av fångvårdsstyrelsen som första och sista instans.

Enligt min mening talar emellertid övervägande skäl för att bibehålla en ordning, som möjliggör överprövning av beslut, varigenom uppskov med verkställighet vägrats. Den av kommittén föreslagna instansordningen tillgodoser alla de krav som med hänsyn till straffuppskovsmålen beskaffenhet rimligen kan ställas från rättsskyddssynpunkt. Visserligen finner jag lika med några av remissinstanserna, att vissa skäl av principiell art kan åberopas mot den av kommittén föreslagna ordningen enligt vilken besvär över länsstyrelses beslut skall föras hos ett centralt ämbetsverk. Dessa principiella skäl torde dock icke kunna åberopas mot att besvären prövas av den kriminalvårdsnämnd som skall inrättas vid brottsbalkens ikraftträdande, vilket beräknas ske den 1 januari 1965. Härtill kommer att det, med hänsyn till att länsstyrelsernas befattning med verkställighet av frihetsstraff numera upphört, synes böra övervägas att befria dem jämväl från ansökningar om uppskov med sådan verkställighet. Då sålunda anordningen med besvär från länsstyrelserna till fångvårdsstyrelsen kan betraktas som ett kortvarigt provisorium, finner jag mig, för att tillgodose det trängande behovet av lättnad i arbetsbördan för regeringsrätten, böra tillstyrka kommitténs förslag om överflyttning av besvärsmålen till fångvårdsstyrelsen.

Då det numera får anses gälla såsom en huvudregel för det administrativa besvär förfarandet, att besvär skall ingivas till den myndighet vars beslut överklagas, torde bestämmelse böra meddelas härom. Utan uttrycklig föreskrift lär enligt allmänt tillämpad grundsats gälla, att besvärstiden skall anses iakttagen även om besvären inom den gällande fristen ingivits direkt till fångvårdsstyrelsen.

Bestämmelserna om ändrad instansordning för straffuppskovsmålen torde böra träda i kraft den 1 juli 1963. Då det är angeläget att den ändrade instansordningen så snabbt som möjligt medför en avlastning av regeringsrättens arbetsbörda, förordar jag att besvär över sådana beslut av länsstyrelse, som regeringsrätten före nämnda dag inte hunnit behandla, skall överlämnas till fångvårdsstyrelsen för att prövas av denna.

Fångvårdsstyrelsens befattning med straffuppskovsmålen torde komma att föranleda visst behov av arbetskraftsförstärkning.

I enlighet med vad nu anförts har inom justitiedepartementet upprättats bilagda förslag till *lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.*¹

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Birgitta Liljefors

¹ Bilagan, som bortsett från ett par redaktionella jämkningar är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utelämnats.

Utdrag av protokoll, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 5 april 1963.

Närvarande:

justitieråden DIGMAN,
NORDSTRÖM,
regeringsrådet HEGRELIUS,
justitierådet JOACHIMSSON.

Enligt lagrådet den 3 april 1963 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementetsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 29 mars 1963, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av länsassessorn Waldemar Hermanson.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Birgitta Liljefors

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 5 april 1963.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, lagrådets den 5 april 1963 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 29 mars 1963 remitterade förslaget till *lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.*

Föredraganden hemställer, att lagförslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

T. Johansson